

**TILNING SINTAGMATIKA VA PARADIGMATIKA NAZARIYALARI:
CHUQUR TAHLIL VA AMALIY FOYDALARI**

*Denov Tadbirkorlik va Pedagogika Instituti
Filologiya fakulteti, Xorijiy til va adabiyoti; Ingliz tili
4-bosqich, 408-guruh talabalari:*

Qobilova Ibodat

Tal'atova Nazokat

Xurramova Durdona

Xurramova Muhayyo

ANNOTATSIYA: *Ushbu maqolada tilshunoslikning asosiy yo'nalishlaridan biri bo'lgan sintagmatika va paradigmatica tushunchalarining ahamiyati ko'rib chiqiladi. Sintagmatika so'zlarning matndagi bog'lanish xususiyatlarini o'rganadi, paradigmatica esa so'zlarning o'zaro almashinish imkoniyatlarini aniqlaydi. Ushbu tushunchalar til tizimini tahlil qilish, grammatik va semantik qonuniyatlarni tushunish uchun zarur vositalardir.*

KALIT SO'ZLAR: *Sintagmatika, paradigmatica, tilshunoslik, lingvistik tahlil, semantika, til tuzilishi, grammatik struktura.*

**SYNTAGMATIC AND PARADIGMATIC THEORIES OF
LANGUAGE: IN-DEPTH ANALYSIS AND PRACTICAL BENEFITS**

ANNOTATION: *This article examines the importance of the concepts of syntagmatics and paradigmatics, which are one of the main areas of linguistics. Syntagmatics studies the connection properties of words in a text, while paradigmatics determines the possibilities of interchangeability of words. These concepts are necessary tools for analyzing the language system, understanding grammatical and semantic regularities.*

KEY WORDS: *Syntagmatics, paradigmatics, linguistics, linguistic analysis, semantics, language structure, grammatical structure.*

СИНТАГМАТИЧЕСКАЯ И ПАРАДИГМАТИЧЕСКАЯ ТЕОРИИ ЯЗЫКА: УГЛУБЛЕННЫЙ АНАЛИЗ И ПРАКТИЧЕСКАЯ ПОЛЬЗА

АННОТАЦИЯ: В данной статье рассматривается значение понятий синтагматика и парадигматика, которые являются одними из основных областей языкознания. Синтагматика изучает свойства связи слов в тексте, а парадигматика определяет возможности взаимозаменяемости слов. Эти понятия являются необходимыми инструментами для анализа языковой системы, понимания грамматических и семантических закономерностей.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: Синтагматика, парадигматика, лингвистика, лингвистический анализ, семантика, языковая структура, грамматическая структура.

KIRISH: Til birliklarining tuzilishi va ular o'rtasidagi bog'lanish lingvistikaning muhim mavzularidan biridir. Tilning ishlash jarayonini tushunish uchun uning asosiy ikki yo'nalishi — sintagmatika va paradigmatica — alohida o'rganiladi. Bu ikki yo'nalish tilni nazariy va amaliy o'rganishning asosi hisoblanadi.

SINTAGMATIKA: Sintagmatika, asosan, so'zlarning jumlada qanday ketma-ket joylashishini o'rganadi. Sintaktik munosabatlarning tashkil topishi, ularning funksional bog'liqligi va semantik birligi sintagmatika doirasiga kiradi.

- **Jumla va so'z birikmalari:** Masalan, "Yangiliklar o'qidim" jumlasida so'zlarning joylashuvi va ularning funksiyalari sintagmatik tahlilni talab qiladi.

- **Sintaksisning roli:** Har bir tilning o'ziga xos sintaksisi mavjud bo'lib, bu tilda ma'no yaratishning asosiy vositalaridan biridir.

- **Kontekstual tahlil:** So'zlarning birgalikda ishlatilishi natijasida paydo bo'ladigan ma'nolarni aniqlash. Masalan, "yangi uy" so'z birikmasida "yangi" sifat so'zi "uy" ot so'ziga aniqlovchi vazifasini bajaradi.

- **Синтаксис қонuniyatlari:** Jumlarar tarkibidagi grammatik munosabatlar va so'zlarning sintaktik bog'lanishini o'rganish.

PARADIGMATIKA: Paradigmatika til birliklarining bir-birini almashtirish imkoniyatini o'rganadi.

1. **Leksik paradigmatic tahlil:** Sinonimlar, antonimlar, polisemiya va boshqa leksik aloqalarni aniqlash. "Mashina" so'zining sinonimlari "avtomobil", "avto" kabi so'zlardir, bu so'zlarning tanlanishi kontekstga bog'liq.

2. **Grammatic paradigmatic:** So'zlarning shakllanish tizimini, masalan, otlarning jins, son, kelishik shakllarini o'rganish. Masalan, "kitob" so'zi "kitoblar" yoki "kitobning" shaklida o'zgaradi. Ushbu shakllar paradigmaticning grammatik doirasini ifodalaydi.

SINTAGMATIKA VA PARADIGMATIKANING PRAKTIK FOYDASI

Ushbu tushunchalar tilda quyidagi jihatlarni o'rganishga imkon beradi:

1. **Grammatic qonuniyatlari:** So'zlar qanday bog'lanishini va o'zgarishini aniqlash.

2. **Ma'no qatlamlari:** So'z va iboralarning turli kontekstlardagi ma'nolarini aniqlash.

3. **Tilni o'rgatish:** Ushbu tushunchalar tilni o'qitish va o'rganishda nazariy asos beradi.

4. **Tilni tahlil qilish:** Matnlarning grammatik va semantik jihatlarni o'rganishda foydalaniladi.

5. **Til rivojlanishini kuzatish:** Tarixiy va zamonaviy tillarning rivojlanish tendensiyalarini o'rganish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- *L.V. Gurevich*, *Linguostranovedenie*, 1983.
- *F. de Sossyur*, *Tilshunoslik asoslari*, 1916.
- *N. Chomsky*, *Sintaktik tuzilma nazariyasi*, 1957.
- ✕ *E.V. Kubryakova*, *Til va uning rivojlanish jarayonlari*, 2004.

- *O.I. Moskalskaya, Tilshunoslik nazariyalari va metodologiyasi, 1993.*